

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום רביעי ח' אדר א' תשע"ט | דף היומי בבלי: חולין עח.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן שנ"ח סעיף א' עד אמצע סעיף א' הגה "ועיין לקמן".
מוסר: דבר בעיתו פרק י"א מ"וכעין זה" עד תחילת פרק י"ב.
קנין חכמה הלימוד השבועי: חובת הלבבות שער הבחינה פ"ד 'והשביעית' עד פ"ה 'ואחר כן ישיב אל ליבו'.

הדף היומי בהלכה

באיזו רשות היחיד אסור לטלטל לטווח של ארבע אמות?

וטעם האיסור, מפני שמקום כזה דומה מעט לרשות הרבים ולכרמלית, ואילו התירו לטלטל בתוכו, היו עלולים בני אדם שלא להבחין בין המקומות, ולהיכשל בטלטול ברשות הרבים ובכרמלית. ויש אומרים שאיסור זה הוא אף כאשר השטח מקורה, וכן הלכה.

שטח המוקף מחיצות שגובהן עשרה טפחים, הריהו רשות היחיד. אולם, אם השטח גדול מ'בית סאתיים', כלומר, שטח הראוי לזריעת יותר מסאתיים (כ"כ 16,500-28,800 סמ"ק, לשיטות השונות) תבואה - אסרו חכמינו ז"ל לטלטל חפץ בתוכו לטווח של ארבע אמות, כדין כרמלית, אלא אם כן הוא משמש לדירת אדם ולצורכי דירתו, והקפתו במחיצות נעשתה בידי אדם לשם שימוש זה.

[שו"ע שנה, א, משנ"ב א, ד רה; ביאורים ומוספים דרשו, 1, וראה שם, 4]

הדף היומי בהלכה

מהו הדין המיוחד לרשות היחיד שאורכה 101.5 אמה?

הרבים, ואסרוהו כדין יותר מבית סאתיים; אבל באורך שהוא פי שניים ברוחב לא אסרו זאת, מפני שכך היה בחצר המשכן - מאה אמה באורך, וחמישים ברוחב.

ושטח שגודלו פחות מבית סאתים ואורכו אמה אחת (לפחות) יותר מפי שניים מרוחבו - נחלקו הפוסקים אם אסרו חכמים לטלטל בתוכו.

[שו"ע שנה, א, ומשנ"ב ו ז ח ט יא י"ב; ביאורים ומוספים דרשו, 5, וראה עוד שם]

בהמשך לאמור: גודלו של 'בית סאתיים', שמוטר לטלטל בתוכו אף כשאינו משמש לדירה, הוא 5,000 אמות רבועות (כ"כ 1,152-1,658 מ"ר, לשיטות השונות). והסמיכו חכמים הלכה זו, על מידות חצר המשכן, שזה היה שטחה, וטלטלו בתוכה בשבת.

ובית סאתיים (מדויק) שאורכו יותר מ-101.5 אמה - כיון שאורכו הוא אמה אחת יותר מפי שניים של רוחבו (כ"כ 49.75 אמה), הריהו דומה לרשות

הדף היומי בהלכה

חצר ענקית של בניין מגורים - האם נחשבת כרשות היחיד?

- הריהו טפל למקום הדירה, ודינו כמותה, ומוטר לטלטל בו אף אם גודלו יותר מבית סאתיים. מקום זה מכונה בקצרה: 'מוקף לדירה'. והיתר הטלטול בתוכו, הוא אף כשאינו מקורה; ואף כאשר במקרה אסור השימוש בו בשבת מטעם הלכתי צדדי.

כאמור, האיסור שאסרו חכמינו ז"ל לטלטל בשבת בשטח הגדול מ'בית סאתיים', הוא רק בשטח שאינו משמש לצורך דירת אדם, ולא הוקף לשם כך. ולפיכך, רשות היחיד המשמשת כדירת מגורים - מותר לטלטל בתוכה אף אם שטחה גדול מבית סאתיים.

וכן כל שטח שהוקף לצורך דירת אדם ולתשמישיו, אף שאינו משמש לשימוש מלא של דיור; וכגון חצר של בית מגורים, המיועדת לשימוש תכוף

[משנ"ב שנה, א, וביה"ל ד"ה לדירה; ביאורים ומוספים דרשו, 1 רז]

”אנשים רבים מתלוננים באוזניי שהילד שלהם ‘סגור’, לא מדבר. למה זה קורה? אף פעם לא ראיתי ילד בן שנה שהוא סגור... גם ילד בן שנתיים לא סגור, אז מדוע בגיל חמש הוא נסגר?...”

ואיך שאלה תמימה על ה'קומפוט' של שבת יכולה לשנות בן אדם

ישראל למברגר

אחרונה אכן ניתן להותיר להכרעתה של הקטנה. שאלו אותה, והיא ענתה. כך התחילו להתנהל אתה מחדש, להקשיב לה, לשמוע אותה...

מסתבר שהם לא היו ההורים היחידים שפנו אליו עם בעיה זו:

”אנשים רבים מתלוננים באוזניי שהילד שלהם ‘סגור’, לא מדבר. למה זה קורה? אף פעם לא ראיתי ילד בן שנה שהוא סגור... גם ילד בן שנתיים לא סגור, אז מדוע בגיל חמש הוא נסגר? משום שאם ילד מדבר ולא מקשיבים לו, לא מעריכים את זה ולא זוכרים את מה שאמר, אזי הוא מפסיק לדבר. בגלל שאף יצור נורמלי לא עושה לעצמו דברים מכאיבים, ולדבר ללא הקשבה זה מאוד מכאיב - - -

”שיהיה ברור. לא תמיד חשוב להסכים. ממש לא תמיד צריך לעשות את מה שהשני רוצה. אבל תמיד, תמיד על הזולת להרגיש שדבריו ודיבוריו חשובים. אף אחד במשפחה לעולם לא יפסיד מעצם התקשורת. על כל אחד מבני הבית להרגיש שלאבא באמת חשוב לדעת מה עובר לו בראש. ומכיוון שלאבא אין רוח הקודש, אזי הדרך היחידה היא לדבר - אך הוא ידבר רק אם יש תוצאה מינימלית של אכפתיות ואמפתיה, ללא כל קשר למילוי הסופי של בקשתו או רצונו.”

(מוסף שבת קודש יתד נאמן)

מעשה:

זוג הורים הגיעו להתייעץ עם המשגיח הג"ר נח אורלויק שליט"א. בתם האחרונה, ילדה בת שתיים עשרה, לא מדברת, סגורה ומסוגרת. ההורים כבר בגילאי החמישים-שישים. מעל הבת הקטנה יש שורה ארוכה של ילדים בלי עין הרע.

הוא יעץ להורים לשאול אותה: ”מה לקנות מנה אחרונה לשבת?” כיצד מסוגל ה'קומפוט' לשנות אופי של בן-אדם?!...!

למעשה:

ההורים היו טובים ואכפתיים, אך מרוב הניסיון שצברו עם הילדים הקודמים הבית כבר התנהל ”אוטומטית”.

איזו מנה אחרונה לקנות/להכין לשבת? - התשובה לכך כבר מוכנה ועומדת מזה יותר משלושים שנה! הם מחנכים ומגדלים ילדים בהצלחה, ועם כל הרצון הטוב לא ניתן יחס של כבוד למחשבותיה של ”הקטנה”. אך העצה שניתנה להם גרמה להם לעצור. הם התבוננו בכך ששאלה של מנה

”אני לא אוותר לבחור הזה על האורות של הרצפה” - אמר ה'חפץ חיים'

מעשה נפלא שסיפר הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א ראש ישיבת סלבודקה

כדי שלא יצטנן יותר כתוצאה מהשינה על הארץ. כאשר שמע מרן ה'חפץ חיים' זיע"א את הבקשה, ענה: ”לא, אני לא אוותר ל'ווישקער עילוי' על האורות של הרצפה!”... וביאר, שעל ידי מסירות הנפש לישון על הארץ זוכים לאורות מיוחדים שלא ניתן לזכות בהם כשישנים במיטה. ה'חפץ חיים' בירכו אפוא שיבריא, וכך הווה, והוא ישן על הארץ כשאר בחורי הישיבה.

”בדורנו”, אמר הגאון הגדול שליט"א, ”לא דורשים מבחור לישון על הרצפה, אולם די בהתגברות על היצר, להגיע בזמן לסדר, או להקדים, לוותר על דקות של דברים בטלים וכדו', כדי לזכות על ידי מסירות זו באורות של תורה.”

במשאו בכנס חיזוק באשדוד סיפר הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א, ראש ישיבת סלבודקה וחבר מועצה”ת, מעשה נפלא שהתרחש עם מרנא בעל ה'חפץ חיים' זיע"א - מעשה ששמע מכלי ראשון וזכה להכיר את בעל המעשה. בישיבת ראדן, ששכנה בעיירה נידחת, היו הבחורים ישנים על גבי מעט תבן שהניחו על הרצפה, אמנם עבור בחורים ותיקים היתה הישיבה שוכרת מיטות בתוך העיירה.

יום אחד הגיע לשיבה הבחור יעקב יואל ספסל, אשר כונה בתואר ה'ווישקער עילוי', וככל חבריו הוצרך לישון על הארץ. אולם מאחר וסבל מדלקת ריאות ביקשו חבריו ממרנא בעל ה'חפץ חיים' זיע"א, שהנהלת הישיבה תתן לו מיטה,

אחד מתלמידיו ב'אור שמח' נזקק להשתלת כליה. נדרשו לכך כ-100 אלף דולה, סכום עתק שלא היה בהישג- ידו. כששמע זאת רבי משה זצ"ל אמר ללא היסוס: "קחו הלוואה בנקאית! אני אשעבד עליה את ביתי!..."

לקט עובדות ומעשים מפי תלמידים על אצילותו וחכמת לבו של הגאון רבי משה שפירא זצ"ל

אל כל חכמי לב (שמות כח, ג)

היתה כרוכה במסירות נפש גדולה משעבוד דירתו...

הנה תיאור מרגש שסיפר לי הרב יוני אליצור, מראשי 'ערכים':

"נער רך הייתי", סיפר לי הרב יוני, "כשחזרתי בתשובה. אני ועוד שלושה מאחיי: יואב, יעקב וברוך. חזרה בתשובה של משפחה שלמה, היתה ענין נדיר בתקופה של לפני 30 שנה. בתקופה היא התקרבת לרבי משה שפירא, והוא ליווה את צעדי, עליות ומורדות טבעיים, בחיבה ואהבה גדולה.

"למדתי ב'חורב' ומאוחר יותר ב'יישוב'. בכל פעם שהרגשתי קושי, לימודי או חברתי, או סתם כך געוגע הביתה, הייתי מגיע לביתו של רבי משה, נער חוזר בתשובה בן 16, ומתקבל כמו מלך. כמו מלך! הוא עשה הכל כדי להעניק לי הרגשה ביתית ואבהית. היה מגיש לי במו ידיו, בחמימות וחייוך, עוגות וכוסות חלב, אלו היו מושגי המעדנים שלו, והיה מאיץ בי לאכול ולשתות. לא אהבתי חלב. אבל המעמד המפנק והאבהי הזה הרווה אותי בחום ואהבה, שאני נוצר עד היום בפינה החמה שבלבי. הייתי נועץ בו בסבך בעיות הפוקדות נער רך בעולם חדש, והוא היה עונה לי, מחזק ומדריך. השעות האלו במחיצתו, כשהוא מאכיל ומשקה, מייצג ותומך, החזיקו אותי בתקופות קשות.

"רבי משה גם שמר בלבו פינה חמה לאבא, שתחילה היה חילוני, על הזכות שארבעה מבניו יתקרבו תחת כנפי השכינה. וכשאבא חלה, למרות שרבי משה לא הכיר אותו כלל, נסע מבית וגן נסיעה בת ארבע שעות באוטובוסים כדי לבקר אותו!

"בתקופה היא מסר רבי משה את שיעורו הנודע ב'אבות' ברחוב שמואל הנביא. שיעור שנמשך כעשרים שנה ונועד ליחיד סגולה. כאות אהבה וידידות, התיר לי באופן חריג לגילי ומעמדי להשתתף בשיעור היוקרתי הזה..."

"גילויי החמימות והחיבה שלו, עדיין מחממים את לבי עד עצם היום הזה!"

הנה עדות שסיפר לי אחד מוותיקי תלמידיו, ר' יהודה סער, על דמותו האבהית של רבי משה:

"הייתה תקופה בחיי שמצאתי ענין בברסלב. למדתי 'ליקוטי מוהר"ן', סיפרתי לו. הוא שתק. הוא הרבה לשתוק. היתה לו חכמת השתיקה - גם בנושאים שהיו לו בהם כמות דיבורים שניתן היה להעמיס קרונות... באחד הימים, לאחר שעברתי כמה 'שלבים' של ברסלב, אמרתי לו בערב ראש השנה שאני מבקש לנסוע לאומן. הוא שאל אותי אם יש בידי ממון לנסיעה. כשהשבת בחיוב, הסכים. והעניק לי את ברכת הדרך.

"כשהגעתי לאומן, פגשתי להפתעתי באחד הימים בקלויז, חבר שלי מהעבר, והעברנו את הימים יחדיו. רק היום, לאחר הסתלקותו של רבי משה, התקשר אלי הבחור וסיפר לי את האמת: "רבי משה הבין ללבך ולצורך שלך לנסוע. הוא גם לא רצה להתערב בנושאים שלא נשאל. אבל היו לו גם כמה חששות ממקומות ומחוזות שאתה עלול להיסחף אליהם... הוא קרא לי אליו, ושילם לי מכיסו כרטיס טיסה ושהיה באומן, כדי שאתקרב אליך ואשגיח עליך מכמה דברים שעליהם דיבר איתי..."

(מתוך הספר 'הביאני המלך חרדיו')

מעשה היה באברך נכבד מבית וגן, שחמיו האמיד פשט את הרגל. האברך החל לאסוף כסף כדי להעמידו קצת על רגליו, ובין היתר עלה למעונו של רבי משה שפירא, למרות שלא הייתה ביניהם היכרות של ממש. מששמע רבי משה את פרטי המקרה - נחמץ לבו. רבי משה היה למדן הנפש, והבין עד לתהום-רבה איך אמור להרגיש אדם עשיר, שמטה-לחמו נשבר. הוא חש עד עמקי נפשו את ה'מאיגרא רמא לבירא עמיקתא'.

- "ואתה אומר שהוא היה ממש עשיר בעבר?" - שאל את האברך בצער. - "לגמרי".

הוא נאנח עמוקות. הוציא פנקס המחאות, ורשם סכום גדול. "ארשום לך כל מה שיש לי כרגע", אמר.

מאוחר יותר סיפר האברך, כי כשרבי משה הגיש לו את ההמחאה נצצו עיניו מדמעות...

בנושא הזה של דאגה אבהית לגורל תלמידיו, היה צדיק נסתר. חלק עצום ממעשיו נטל אתו לקברו. מספר אחד מתלמידיו מקרב בעלי התשובה: "רבי משה התמסר אלי תמיד. ניתן לומר שהוא בנה אותי ממסד ועד טפחות, גם בתקופות שבאתי אליו ובכיתי, שאני מצוי במצב מתמיד של 'יעלו שמים ירדו תהומות'. הוא ליווה אותי לאורך השנים, עד שניתן לומר שזו היתה בחינה של כל משברי וגלי עליו עברו! ניתן לומר שהוא האכיל אותי בכפיות, עד שנבנית ונעשיתי איש של תורה.

"בתקופה מסויימת שכבתי בבית חולים, והייתי מרותק למיטה עם מחלה זיהומית. בתוך התקופה הזו היה פרק זמן בו נאסר עלי לזוז. נוצר מצב שהיו שעות ביום בהן לא היה מי שיתמוך בי פיסיית.

"למרבה התדהמה, רבי משה היה שם! הוא נכנס לחדרי עם קערה, נטל לי ידיים, צחצח לי שיניים בעצמו, וטיפל בצרכים פיסיים שונים. אני, מעמקי העמדה העלובה שלי, התקשיתי לצפות במחזה: רבי משה הסלבודקאי, איש ההדר, נובר בדברים כאלו..."

"רק מאוחר יותר הבנתי ממנו, שגם לעסוק בצרכים כאלו - כשנוצר צורך - נושא צורה של הדר!"

הנה סיפור מופלא: מעשה בכליה.

אחד מתלמידיו מהשיעור ב'אור שמח', נזקק להשתלת כליה. מחיר הכליה שהתאימה לגופו, היה מאה אלף דולה, סכום עתק בימים ההם, שלא היה בהישג-ידו. כששמע רבי משה שפירא את סבלותיו של התלמיד, אמר ללא היסוס: "קחו הלוואה בנקאית! אני אשעבד עליה את ביתי!". התלמיד היה נבוך, היסס, ניסה לסרב, אבל ההחלטה של רבי משה שפירא, היתה עוצמתית משעבוד בנקאי...

הדירה שלו שועבדה לחוב, סכום עתק בימים ההם!

במקרה אחר, כשלא היתה כליה לקנייה, והיתה דרושה תרומת-כליה, התיר רבי משה לפרסם בעיתון מודעה בחתימתו, שנדרשת תרומת כליה, ועל חשיבותה הגדולה של הצדקה הזו. זו היתה הפעם היחידה בימי חייו שהתיר לפרסם מכתב שלו בעיתון. מקורביו אמרו, שההסכמה שלו לפרסום מכתב שלו בעיתון - כלי שהיה מגונה בעיניו - על אחת כמה בחתימתו,

כשביקש הגר"מ סולובייצ'יק זצ"ל לשלם לבחור על התמונות, נעלמו לפתע עקבותיו. הוא זכר כי שמע שהבחור לומד בישיבת מיר, ומיהר לחפש אותו שם, אולם כל מאמציו העלו חרס

במשך שנים הוא לא הביט בתמונות, עד שיום אחד כשצעד ברחוב נעצרה לידו מכונית... | סיפור מיוחד על יראת-חטא עצומה והשגחה פרטית נפלאה

עצרה לידו מכונית ובעליה הציע לו לקחתו לביתו. עלי דרך סיפר הנהג כי הוא מתגורר בארגנטינה. הגר"מ זצ"ל התרגש מאוד לשמוע זאת, והחל להתחנן בפניו שמא הוא מכיר במקרה אדם מסויים שלמד בשנה פלונית בישיבת מיר בירושלים...

למרבה ההפתעה, הצביע הנהג על הנוסע שישב מאחור ואמר: "הנה הוא!" היה זה אכן אותו בחור שצילם את התמונות ומסרן בשעתו להגר"מ זצ"ל - שהתרגש עתה בכל מאודו לפגוש את האיש, ומיהר לשלשל לידו את הסכום המדובר תיכף ומיד.

(המבשר תורני)

בחור ישיבה מארגנטינה התלווה באחת השנים אל מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל לאפיית מצות, וצילם את שתי התמונות המפורסמות שנותרו ממנו מאותו מעמד.

בנו של מרן הגרי"ז, הגאון רבי מאיר הלוי סולובייצ'יק זצ"ל ביקש לקבל עותק מהתמונות הללו, ואכן הבחור עשה זאת עבורו. אך כשחפץ הגר"מ לשלם לו, נעלמו עקבותיו. הוא זכר ששמע ממאן דהו שהבחור לומד בישיבת מיר, ומיהר לחפש אותו בישיבה, אולם כל מאמציו העלו חרס. כיון שכך, סירב הגר"מ זצ"ל ליהנות מהתמונות מחשש גזל, ושנים רבות לא הציץ בהן למרות שהיו מונחות בארוננו.

כעבור שנים, באחד הימים כשצעד ברחוב בשכונת זכרון משה בירושלים,

השו"ת היומי

הזמין עוגה אחת והחנות שלחה שתיים - האם צריך לשלם פעמיים?

ואילו המחנותים שקיבלו את שתי העוגות טוענים, שסברו שראובן שלח להם את שתייהן, והם מצדם לא היו קונים עוגה יקרה כל-כך אלא היו מסתפקים בעוגה פשוטה. ולכן, אם באמת לא היו מוכנים לשלם מחיר כזה על עוגה, עליהם לשלם רק שיעור של 'נהנה', שהוא שני שלישים מהמחיר.

(הגרי"א הלוי דינר שליט"א, גיליון 'מים חיים' שבט תשע"ט)

שאלה: לכבוד שבת האויפרוף הזמין ראובן חנות עוגה יקרה מאוד עבור המחנותים. אך בטעות שלחו מהחנות למחותנים את אותה עוגה פעמיים, והם אכלו את שתי העוגות. במוצאי שבת באו מהחנות לתבוע מראובן תשלום על שתי העוגות, מה דינו?

תשובה: ראובן טוען שהזמין רק עוגה אחת, ובזה שהם טעו ושלחו לו עוגה נוספת, אי אפשר לחייבו לשלם עליה, ולכן ישלם רק על עוגה אחת.

האם מותר להראות לחברו ספר, במטרה שיראה מתוכו שהמחבר אינו תלמיד חכם?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

גם אם רק מראה לאחרים מכתב של פלוני שממנו נראה כי אינו חכם או למדן, כתב בבאר מים חיים (ס"ק יד) שגם זה בכלל לשון הרע. וב'ביאורים ומוספים' הביאו כי גם כשמראה לחברו ספר שחיבר פלוני, וכוונתו שיראה שניכר מתוך הספר שהמחבר אינו ת"ח וכדו' - כתב הגר"נ קרליץ (חוט שני לשון הרע עמ' שנו ס"ק ה) כי מדברי הח"ח כאן משמע שגם זה אסור משום לשון הרע. מאידך, יש שכתבו (שו"ת לחפץ בחיים ח"ב סי' כג) לחלק, שכשאחד מוציא ספר על מנת שיעיינו בו רבים, ויודע שכל אחד ישפוט למראה עיניו אם נכונים הדברים ויש שיעבירו בקורת על דבריו, אין זה נחשב סיפור גנות. אכן, אם מתכוין בכך לגנות המחבר, הדבר אסור, כמבואר לקמן (לשון הרע כלל ב סע' ט ואבמ"ח ס"ק כח) שגם אם הדבר מפורסם, אסור לגלותו אם כוונתו לגנות, ולכן יש להיזהר שבאמת כוונתו תהיה לשם שמים ולא לגנות.

ב'ביאורים ומוספים' מביאים נידונים נוספים באיסור לשון הרע על ידי רמז, כגון על ידי 'שתיקה', דהיינו שפלוני שואל אותו האם זה נכון שראובן נתפס בגניבה, והשואל יודע שהוא יודע את התשובה, ואם ישתוק יראה כמאשר את הדברים; או לשבח פלוני על דברים מסוימים, ולא לשבח על ענין אחד [שהשומע מצפה לשמוע ממנו על כך], ובזה יוצא גנאי מתוך דיבורו; או לשבח קבוצת אנשים בשמותם ולדלג על אחד מהם, שנשמע מכך גנות על אותו אחד. וראה שם את הדברים בהרחבה.

אתמול למדנו כי האדם צריך למסור את כל ממונו כדי שלא לעבור על איסור לשון הרע. ה'חפץ חיים' ממשיך ואומר על כך, שלפי זה נמצא, שכאשר הדבר אינו נוגע לו אלא לכבוד בעלמא, כגון שיושב בחבורת אנשים המדברים לשון הרע ואינו יכול להישמט מהם, ואם ישתוק יראה בעיניהם כמשתגע - בוודאי ובוודאי שאסור לו להשתתף עמם, ועל כך אמרו חז"ל מוטב לאדם שייקרא שוטה כל ימיו ואל יהיה רשע שעה אחת לפני המקום.

אדם הנמצא במצב כזה - כותב החפץ חיים - יחזק עצמו בדברי חז"ל: 'לפום צערא אגרא', וכמבואר באבות דרבי נתן שמצווה הנעשית בצער שכרה כפול פי מאה. ב'ביאורים ומוספים' שבמהדורת 'דרשו' מביאים בזה מדברי בעל 'מכתב מאליהו' בשם אביו, כי אפילו הדרגה הקטנה ביותר של צער שיש לאדם בעשיית המצוה, כבר גורמת שייחשב כמי שעשאה מאה פעמים. ולפי זה ממשיך המכתב מאליהו, שבכל מדרגה נוספת של צער שיש לאדם במעשהו, מוכפל שכרו במאה פעמים נוספות, וכך בכל דרגה נוספת של צער, שכרו מוכפל עד לאין שיעור. בהמשך דבריו כותב ה'חפץ חיים' כי גם לשון הרע שלא על ידי דיבור, אלא בכתב או ברמז וכדומה, אסור. וב'ביאורים ומוספים' הביאו משו"ת מהרש"ם (ח"ז סי' צב) בשם תשובות הרמ"א (סימ' יא), שלשון הרע על ידי כתיבה חמור מלשון הרע בדיבור, שכן בכתובתו נראה שמחזק הדברים. גם לקרוא מכתב שכתוב בו לשון הרע, כתב הח"ח לקמן (כלל ו בא"מ ס"ק כג) שיש בזה איסור קבלת לשון הרע.